

Izhaja vsaki dan.

Tudi ob nedeljah in praznikih ob 5. uri, ob ponedeljkih ob 9. uri zjutraj.

Posamične številke se prodajajo po 3 novč. (6 stotink) v mnogih oblikah v Trstu in okolici Ljubljani, G. rici, Celju, Kranju, Mariboru, Celovcu, Idriji, St. Petru, Sežani, Našiču, Novemur in id.

Oglase in naročbe sprejema urada lista „Edinost“, ulica Giorgio Galatti št. 18. — Uradne ure so od 2. pop. do 8. zvečer. — Cene oglaševanja: 6 st. na vrsto petič; poslanice, osmrtice, javne zahvale in domači oglasi po pogodbi.

TELEFON št. 1157.

Edinost

Glasillo političnega društva „Edinost“ za Primorsko.

V edinosti je moč!

Naročnina znaša

za vse leto 24 K., pol leta 12 K., 3 mesece 6 K. — Na naročbe brez dopolne naročnine se uprava ne ozira.

Vsi dopisi naj se pošiljajo na uredništvo lista. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo in rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, oglase in reklamacije je pošiljati na upravo lista.

UREDNIŠTVO: ul. Giorgio Galatti 18. (Narodni dom.)
Izdajatelj in odgovorni urednik Stefan Godina. — Lastnik konsorcij lista „Edinost“. — Tiskarna tiskarna konsorcija lista „Edinost“ v Trstu, ulica Giorgio Galatti št. 18.
Poštno-hranilnični račun št. 841.652.

Rusko-japonska vojna.

(Brzojavne vesti).

Ruske vojne ladije na potu v Vzhodno Azijo.

TANGER 4. Trije ruski križarji so dospeli semkaj.

BREST 4. En ruski lovec torpedov je vzlic viharnemu morju odplul od tukaj ter pospeši vožnjo, da se bo zamogel združiti z dopolnilno eskadro.

Brzojavne vesti.

Državni poslanec Schücker.

DUNAJ 4. Državni poslanec Schücker je danes opoldne imel predavanje v hiši trgovskega društva. Ko je zapustil hišo, ga je zadela kap ter je bil takoj mrtev.

Demonstracije v Pragi

PRAGA 4. Predpoludanski „bumel“ nemških dijakov na „Prekopih“ je bil izredno živahen ter se je vršil v početku mirno. Vsled narasle množice je bil pa promet s kočijami kmalo oviran. Ponovno so Čehi skušali potisniti nemške dijakke s trotoarja na vozno cesto. Redarstvo je skušalo to preprečiti, vsled česar je nastala velika gnječa, pri čemer je dobil en policijski uradnik vdarec v prsi. Drugi pa vdarec s palico po glavi. Konečno je policija razgnala množico. Del množice je hotel v krakovsko ulico k nemškemu bralnemu društvu, kar je pa redarstvo zadržalo. Petnajst oseb je bilo aretovanih.

Shod ogrske liberalne stranke v Požunu.

POŽUN 2. Na shodu liberalne stranke, ki se je vršil danes tukaj, je bila soglasno vsprejeta resolucija, v kateri se je vladi za njeno patriotsko delovanje čestitalo, ter odobrilo, da je ista z omila upor opozicije, ki je škodoval gmotnim in duševnim interesom dežele.

Trgovinski minister Hieronymi je imel govor, v katerem je poudarjal, da bi bila vlada ne le zanemarila svojo dolžnost, ampak tudi pokazala svojo boječnost, ako ne bi bila z vso energijo nastopila proti opoziciji. Govornik je izjavil, da povsod kjer ne obstoja avtokratična vladna oblika odločuje volja večine. Ni možno v vseh vprašanjih sklepati z manjšino kompromisov ali se ji celo podvreči. Pomenjalo bi prenehanje parlamentarizma, ako bi se vsakokrat paktiralo s strankami, ki niso konstitucionalne korporacije. Minister je v dolgih izjavah utemeljeval, da je bila pot, ki jo je vlada nastopila, edino možna za odpravo obstrukcije. Hieronymi je na koncu svojega govora pohvalil minister-skega predsednika grofa Tisza ter izjavil, da ni bilo od leta 1867. na Ogrskem nobenega državnika več, ki bi bil izpolnil toliko želj naroda, kakor grof Tisza. Vlada

zahteva podpore volilcev ne za se, ampak za stvar, ki je življenske koristi za madjarski narod.

Srbska ministerska kriza

BELIGRAD 4. Dosedaj ni kralj še nobenemu poveril sestave novega kabineta. Klub neodvisnih radikalcev je sklenil odkloniti predloge zmernih radikalcev glede zedinjenja.

Ruski delavci izgnani iz Prusije.

STETIN 4. Pruska vlada je izgnala vse ruske delavce, ki so delali na novi železnici Stagar-Kustrin.

Krst italijanskega prestolonaslednika.

RIM 4. Danes predpoludne se je vršil slovesen krst piemontskega princa. Eksplozija.

NAPOLJ 4. V vasi Agnato se je dogodila eksplozija v neki kmetijski hiši, v kateri so izdelovali umetne ognje. Hiša se je zrušila, tri osebe so bile ubite ena pa ranjena.

Vseučiliščno vprašanje.

Govoril dr. Ferjančič v seji poslanske zbornice dne 29. novembra 1904. (Zvršitev)

Kakor tretji faktor prihajamo v poštev ob Adriji stanujoči Jugoslovani. Univerza v Trstu bi nam zarezala globoko rano v meso. Mi naj bi na tleh kršnega Primorja, kjer smo po številu močnejši, sredi našega ozemlja, mirno trpeli, da se osnuje italijansko vseučilišče, dočim ni za nas v vsej državi nikjer mesta, kjer bi se lahko posvetili vseučiliškim študijem v svojem materinem jeziku?!

Mi smo primorani, da povzdigamo svoj svarični glas tembolj ko opazujemo, da se vedno širi krog onih ki se polagoma pridobivajo za Trst in glasujejo za Trst. Saj se je celo prigodilo, da je neki list tukaj na Dunaju njega ekselencije g. naučnega ministra, neposredno po njegovem govoru, pozval takorekoč na odgovornost, ker se ni takoj v tem govoru že izrecno izjavil za Trst.

Naše simpatije, ki smo jih gojili, kakor sem že naglašal, nasproti Italijanom ob priliki grozodejstev v Inomostu, so se spremenile v nasprotstvo. In kako bi tudi bilo možno drugače! Zastopstvo mesta Trsta se ne more povspeti niti do minimalnega akta pravičnosti, da bi osnovalo za slovenske otroke, katerih število presega tisoče, slovensko ljudsko šolo v Trstu. (Čujte!)

Tržačani, Italijani, zahtevajo za se najvišje učilišče, nam pa ne privoščajo niti ene ljudske šole! Že 20 let se borimo za to šolo. Vse instance so že govorile in še nedavno je zanj manifestiralo preko 6000 ljudi. Naši otroci se tirajo iz mesta — in pomislite na vremenske razmere, kakoršne so včasih v Trstu — v okolico, ako žele pouka v svojem materinem jeziku.

Ob takšnih okoliščinah naj bi mi odobraval in trpeli italijansko vseučilišče v Trstu?

Ozrimo se pa še na razmere v Istri.

Na tisoče je otrok, ki rastejo brez vsakega šolskega pouka; in to so hrvatski otroci, katerim se ne privošča pouka. Zagotavljam torej, da se brez najljubejšega odpora ne more osnovati italijanska fakulteta ali univerza niti v Trstu, niti v kateremkoli drugem kraju našega Primorja.

Nasprotno pa zahtevamo, da se ustanovi jugoslovansko vseučilišče v Ljubljani. — Od najjužnejšega konca Dalmacije do Gradca n nobene univerze, in smo torej navezani na vseučilišče na Dunaj in v Gradcu.

Z našo mladino se ravna na teh univerzah kakor z nedobrodošlim gostom, naša mladina se tu zasramuje in pretrpeti mora od nemške prešernosti številna poniževanja, da ne govorim o velikih denarnih žrtvah, ki jih mora ljudstvo, nahajajoče se v notoričnem neugodnem gospodarskem položaju, žrtvovati za izobrazbo svojih sinov v tujini. (Pritrjevanje.) Da so vsi pogoji dani za visoko šolo v Ljubljani, ne bom danes še posebe naglašal.

Mi smo šele pred dvema letoma o tem vprašanju korenito in obširno razpravljali in dovoljujem si, na to še posebe opozoriti.

Toda sedaj, ko je postalo vprašanje glede italijanskega vseučilišča tako pereče, da se mora neoporečno urediti, sedaj, ko se mora končno rešiti vseučiliško vprašanje za 600.000 Italijanov v Avstriji, terjamo in zahtevamo tudi mi, da se da tudi dvema milijonoma Jugoslovanom možnost, da se v materinem jeziku izobražujejo na vseučilišču. (Bravo! Bravo!)

Mi se s hrvatsko odredbo ne moremo zadovoljiti, najmanj v poslabšani obliki, kakor jo je tolmačil gosp. ministerski predsednik v svojem drugem govoru, ki je popolnoma podoben umikanju (Tako je!) in zlasti, ker se ta naredba ne nanaša na Slovence.

Mi zahtevamo vseučilišče v Ljubljani n če se dvomi — da naglašam samo eno točko — o zadostnem številu slušateljev in o sposobnosti učiteljev. Poudarjam, da morajo vsi ti dvomi izginiti, ako se upoštevajo oni slušatelji, ki so sedaj že vpisani v Gradcu, Dunaju, Pragi in deloma tudi v Inomostu.

Že teh je dovolj, da napolnijo v več nego potrebnem številu visoko šolo.

Učiteljev pa je dobiti že sedaj, treba je imeti samo resno voljo, in sicer takih, ki so docela dobro usposobljeni. Ako še pripomnim, da že več let požrtvovalno delujeta na gmotni fundaciji bodoče visoke šole v Ljubljani dežela kranjska in mesto Ljubljana, lahko svoja kratka izvajanja završim z nado, da se vlada, katere načelnik je v otvoritveni seji izjavil, da si je

meč na zemljo, naslonil brado na Jelino glavo, pak rekel grenko:

— Živ! Jelena! Ali sestra, ali svak, ali prijatelj moj! Oh, Jelena, srce se mi trže!

— Pojdi tovariš! Pojva domov! je spregovorila Jela tolažečim glasom.

— Pojmo! Nu, kje je Ivan?

— Ranjen je siromak in obležal je vsled rane. Prenesli so ga v stanovanje čuvaja v turnu.

— Prinesite ga v mojo hišo, bratje, se je obrnil Živan do svoje čete. Človek nima hiše, nima doma, ne on, ne njegova drobna sestra. Moja hiša bo odslej njegova.

— Takoj se zgodi, Živan! so odvrnili cehovski bratje.

Živan je krenil z Jelo proti svoji hiši. Dospel pred ograjo je nekako osupnil in postal. Okna so bila razsvetljena, ljudje so letali sem in tja, iz hiše je bilo čuti krik in jok. Tudi Jelo je nekaj zazeblo.

— Na, drži Iso, je šepnil Živan, izročivši malo, kaj se je zgodilo za božjo voljo?

napisala na svoj prapor nepristransko varstvo velikih interesov vseh v državi bi vajočih narodov, ne zaustavi pri Jugoslovanom omogočiti vsestranski razvoj v njihovem materinem jeziku. (Pritrjevanje in ploskanje).

Vojna.

Trst, 4. decembra 1904.

O pogubi torpednjače „Strašni“

priobčuje »Ruskoje slovo« to le pretresljivo poročilo po izpovedbah stewarda Mezenova, ki se je bil rešil. Poslednji je zadobil 22 ran od japonskih krogel. Prati na eni nogi so mu bili odtrgani, ena rama in ledja na eni strani raztrgana, prsa preluknana na dveh mestih, in sploh je imel ran na vseh delih telesa.

Bila je noč, ko smo se po izletu na morje vračali v Port-Artur. Tema je postala manje neprodorna in v bližini otokov smo opazili tri torpednjače brez zastave. Menili smo s prva, da so naši, ali, ko smo se bolj približali, smo spoznali svojo zmoto. Iz njihovih topov je zabliskalo in kake tri metre daleč od našega »Strašnega« so padle prve japonske granate v vodo. Mi smo odgovorili na streljanje, mej tem ko smo nadaljevali svojo vožnjo. V tem so se pokazale še tri torpednjače izza nekega otoka. Potem sta se pojavila dva križarja. Ena granat je zadela našo torpednjačo in je ubila našega asistentnega zdravnika Vasiljeva. Mesto ubitega je imel biti Mezenov na pomoč ranjencem. Ravno ko je dvema mornarjem obvezaval rane, donesli so mu še 4 druge ranjencev. Jeden njih je zahteval, naj mu kos granate potegnejo iz hrbta, kar je Mezenov tudi rečno dovršil s pomočjo fiaskega noža. Hrbtenica je bila poškodovana. Ranjenci, ki so vedeli, da morajo umreti, so jemali slovo eden od drugega z besedami: »Odpustite mi, če sem koga kedaj žalil!« Mezenov jim je dajal cigarete, da bi jih odvil od takih misli. Komaj pa so prižgali cigarete, že je zopet granata udarila v prostor, in je ubila vse štiri. Kos granate je zadel Mezenova v nogo. — Neki mašinist je prišel k njemu in ga prosil: »Reši me!« Izpuhtevajoča para ga je bila grozno oparila. »Kaj naj ti storim, ali naj te polijem z mrzlo vodo?«, je prašal Mezenov, ki je bil sam težko ranjen.

»Ah, da bi bil vsaj takoj ostal mrtev, tako pa sem le grozno oparjen po vsem životu«, je ječal mašinist. Mezenov je zli mrzle vode po njem. V tem hipu je udarila druga granata, ki je mašinistu odtrgala glavo in je Mezenovu povzročila pet ran: dve v prsa, dve na rami in eno v bližini želodca. Vendar se je mogel še vzdržati po koncu. Obvezal je svoje rane in je pomagal na prevažanju muničije. Potem je zlezal na krov.

Pred lino je našel častnika Vazinskega, ležečega na tleh. »Vi ste ranjeni? Jaz tudi«, je rekel Mezenov častniku, iz čegar prsi je

In zletel je po stopnjicah navzgor.

— Kaj je? Kaj je? je zakričal Živan.

— Gospodar! je zajokala stara služabnica, prišli smo domov. Jaz sem se ogledala, da-li je vse prav. Šla sem v kamro.

— In kaj je, za božjo voljo?

— Benka ni nikjer, malega Benka ni.

— Gorje! je zavrisnila Jela, udarši se s pestmi ob čelo in padši na kolena.

— Ali ste vse preiskali? je dahnil Živan ves prebledel in tresoč se na vsem telesu.

— Vse, vsaki kot. Ni ga. Posteljica je prazna, a tu, tu, je jecljala stara, je kos njegove srajce, jaz sem jo tkala.

Mati je poskočila, iztrgala stari krpo in zakričala:

— Da, da! Njegova je! Sinko, kje si, kje si? In zletela je proti posteljici, omahnila in se zrušila na posteljico v nezavest.

* * *

(Pride še.)

PODLISTEK.

65

Prokletstvo.

Zgodovinski roman Avgusta Senoe. — Nadaljeval in dovršil I. E. Tomič.

Izrevel M. C.—Č.

VI.

Zvonovi so doneli z zagrebških stolpov slabije in slabije in slednjič so umolkli. Na pozorišču je še pokala kaka črna greda in se potem zrušila na ogromni kup pepela in oglja. Toliko s te, kolikor z one strani potoka so se vračali bojevniki v svoje hiše, ostavivši za seboj mnogo mrtvih tovarišev. V mesto se je povrnil tudi vrli Živan Benković se svojo četo. Junaški je bil navalil na kmete, junaški jih je odbil preko potoka, mestu na veselje. Ali sam ni bil vesel. Povešene glave, opiraje

se na krvavi meč je stopal pred svojimi in srce mu je pokalo od hude žalosti. Pogubila se mu je sestra, pogubil svak, pal prijatelj Pero, a Dobra je postala plenum pohotnega krvnika. Ali vse bi bil prebolel, vse; toda zopet je zaplapolal krvavi razdor med Kapitelci in Gričem požar in kri odtezati ta lepi kraj božjemu obrazu, nesreča je širom odprla svoja vrata, in kaj bo sledilo? Nova vrsta krvavih, nesrečnih dnij. To ga je peklo najbolj.

Za »Kamenenimi vratmi« so mu priletele pred četo nasproti ženske, prestrašene, v grozi. Vsaka je trepetala da-li jej ni tovariš srca pal v krvavem boju, a vsaka se je vendar nadejala, da se jej vrača cel in zdrav. Prva je priletela pred četo Jelena, noseča na rokah malo dremajočo Iso.

— Živan! Živan! je vskliknila Jelena, zdrav si, živ si! Hvala ti, o Bog! In spustila je glavo na ramo svojega gospodarja. On pa jo je prijel z desnico za roko, vrgel
